

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

De Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken
Postbus 79
2700 AB Zoetermeer

**Directie Constitutionele
Zaken en Wetgeving**
Afdeling Staatsinrichting en
Bestuur

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk

Contactpersoon
mr. M. Liedorp
T 06-52809556
marieke.liedorp@minbzk.nl

Datum 29 september 2016
Betreft Adviesaanvraag over het conceptwetsvoorstel tot verlenging van de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming

Kenmerk
2016-0000611264
Uw kenmerk

Bijlage(n)
1

Hierbij zend ik u het conceptwetsvoorstel tot wijziging van de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming in verband met de verlenging van de werkingsduur van die wet. Graag ontvang ik uw advies over het voorstel.

Het voorstel om de Tijdelijke experimentenwet te verlengen, maakte eerder onderdeel uit van het wetsvoorstel tot wijziging van de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming voor experimenten met een nieuw stembiljet in het stemlokaal (Kamerstukken 34 288). Over dat wetsvoorstel heeft u op 1 mei 2015 advies uitgebracht. Het wetsvoorstel werd verworpen nadat in de Tweede Kamer debat was geweest over nieuw toe te voegen experimenten met een nieuw stembiljetten in het stemlokaal, waardoor het voorstel voor de verlenging onbedoeld wegviel.

In verband met de verdere voortgang zou ik het op prijs stellen uw reactie op het conceptwetsvoorstel zo spoedig mogelijk – maar uiterlijk 1 november 2016 – te mogen ontvangen.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

dr. R.H.A. Plasterk

Voorstel van wet tot wijziging van de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming in verband met de verlenging van de werkingsduur van die wet

VOORSTEL VAN WET

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is de werkingsduur van de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming te verlengen met 3 jaar;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ARTIKEL I

In artikel 8, eerste en tweede lid, van de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming wordt "1 januari 2018" telkens vervangen door: 1 januari 2021.

ARTIKEL II

Deze wet treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges, en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

MEMORIE VAN TOELICHTING

1. Inleiding

Dit wetsvoorstel strekt ertoe de werkingsduur van de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming (hierna: Experimentenwet) te verlengen met 3 jaar.

De Experimentenwet maakt het mogelijk om kiezers buiten Nederland te laten stemmen met een stembiljet dat per e-mail aan hen kan worden gezonden en dat zij zelf kunnen printen. Het stembiljet kenmerkt zich doordat op het biljet de namen van de kandidaten ontbreken. Het heeft daardoor een kleiner formaat en kan al voorafgaand aan de kandidaatstelling aan de kiezers worden verzonden. Het per e-mail kunnen versturen van het stembiljet levert tijdswinst op. Het stembiljet zoals dat in het stemlokaal wordt gebruikt kan namelijk pas worden opgemaakt als onherroepelijk vaststaat welke partijen en kandidaten meedoen. Dat is pas circa zes weken voor de dag van stemming het geval. Als het stembiljet vervolgens nog per post naar de kiezer in het buitenland moet worden gestuurd (zoals is bepaald in de Kieswet) dan kan het enige tijd duren voordat het aankomt waardoor de kiezer (te) weinig tijd kan hebben om zijn briefstem op tijd in te dienen. Verder is het stembiljet door het kleine formaat makkelijker te tellen door de briefstembureaus (de stembureaus die speciaal zijn ingesteld voor het tellen van de briefstemmen uit het buitenland).

Bij de Europees Parlementsverkiezing in 2014 is voor het eerst met het nieuwe stembiljet geëxperimenteerd. Dat is succesvol verlopen. De evaluatie van dit experiment¹ heeft uitgewezen dat het nieuwe stembiljet begrijpelijk is voor de kiezers in het buitenland. Dit blijkt uit het zeer geringe aantal ongeldige stemmen: 0,23%.² Bij de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer in 2012 en 2010 waren respectievelijk 0,6% en 3,6% van de uitgebrachte briefstemmen nog ongeldig.³ Bij de verkiezing van de leden van het Europees Parlement in 2009, was 4,2% van de uitgebrachte briefstemmen ongeldig. Uit de evaluatie blijkt ook dat de briefstembureaus hebben geconstateerd dat het nieuwe stembiljet makkelijker en sneller te tellen is.

Ook bij het referendum op 6 april 2016 over de Wet tot goedkeuring van het EU-associatieakkoord met Oekraïne konden kiezers in het buitenland via de e-mail een stembiljet ontvangen.

De Experimentenwet is evenwel tijdelijk en verloopt op 1 januari 2018. Het is wenselijk in ieder geval nog één keer te experimenteren met een nieuw stembiljet voor kiezers buiten Nederland voordat kan worden besloten of deze regels in de Kieswet opgenomen kunnen worden. Nu de eerstvolgende verkiezing waaraan

¹ Kamerstukken II 2014/15, 31 142, nr. 46, blz. 6 en 7, en bijlage 10.

² Bij de verkiezing van de leden van het Europese parlement in 2014 is tevens voor het eerst kiezers toegestaan om ook het stembiljet met zwart, blauw en groen in te vullen. Dat heeft waarschijnlijk ook bijgedragen aan een verminderd aantal ongeldige stemmen. Echter, tegelijkertijd met het doorvoeren van deze maatregel is aan kiezers gevraagd met een heel nieuw stembiljet te stemmen. Het feit dat het aantal ongeldige stemmen onder de kiezers die vanuit het buitenland hebben gestemd nog nooit zo laag is geweest, kan naar de mening van het kabinet worden geconcludeerd dat het nieuwe stembiljet is begrepen en goed bruikbaar is.

³ De daling in ongeldige stemmen tussen 2010 en 2012 kan worden verklaard doordat er in 2012 extra zichtbaar op het stembiljet was vermeld dat er gebruik moest worden gemaakt van rood schrijfmateriaal (toen nog de verplichte kleur).

kiezers buiten Nederland kunnen deelnemen plaatsvindt in 2017 (de verkiezing van de Tweede Kamer) zou er onvoldoende tijd om vervolgens vóór 1 januari 2018 de regeling (eventueel) op te nemen in de Kieswet. Door de werkingsduur van de Experimentenwet te verlengen, wordt hierin voorzien.

Dit biedt tevens de zekerheid dat bij de eerstvolgende verkiezingen voor het Europees Parlement in mei 2019 niet hoeft te worden teruggevallen op de regeling in de Kieswet, waarbij kiezers de stembescheiden alleen per post toegestuurd kunnen krijgen en zij hetzelfde stembiljet krijgen toegestuurd als in het stemlokaal wordt gebruikt. Hetzelfde geldt voor een eventuele tussentijdse verkiezing van de leden van de Tweede Kamer die zich voordoet na 1 januari 2018. Zonder verlenging vervalt op 1 januari 2018 de mogelijkheid om een ander model stembiljet via de e-mail aan kiezers buiten Nederland te sturen, wat onwenselijk is. Veel kiesgerechtigden hebben reeds één of twee keren gebruik kunnen maken van deze mogelijkheid. Om bij eventuele verkiezingen voorafgaande aan de inwerkingtreding van een eventuele definitieve wettelijke regeling verwarring te voorkomen is het noodzakelijk om de mogelijkheid te behouden om experimenten te organiseren.

Overigens maakt de Experimentenwet een tweede type experiment mogelijk dat als doel heeft een centrale opzet van de stemopneming op gemeentelijk niveau te realiseren. Door de voorgestelde verlenging van de Experimentenwet kan tot 1 januari 2021 geëxperimenteerd worden met centraal tellen. De evaluaties van de experimenten in 2014 en 2015 geven echter geen aanleiding om hiermee nog een experiment te houden of om een definitieve regeling in de Kieswet op te nemen. Het vraagstuk van centraal tellen komt terug bij de besluitvorming over de eventuele invoering van elektronisch stemmen en tellen.

Het voorstel om de Experimentenwet te verlengen, maakte eerder onderdeel uit van het wetsvoorstel tot wijziging van de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming voor experimenten met een nieuw stembiljet in het stemlokaal (Kamerstukken 34 288). Het wetsvoorstel werd verworpen nadat in de Tweede Kamer debat was geweest over nieuw toe te voegen experimenten met een nieuw stembiljetten in het stemlokaal, waardoor het voorstel voor de verlenging onbedoeld wegviel.

2. Verhouding tot hoger recht en nationale regelgeving

Dit wetsvoorstel verlengt de bestaande Experimentenwet. Op basis van die wet bestaat de mogelijkheid om bij wijze van experiment op onderdelen af te wijken van de geldende regels en procedures van de Kieswet, teneinde het ontwikkelen van een nieuw beleid rondom het stembiljet voor kiezers buiten Nederland mogelijk te maken. In het algemeen geldt dat de regering terughoudend met de figuur van een experimentenwet wil omgaan. Experimenten kunnen tenslotte leiden tot spanning met het gelijkheids- en het rechtszekerheidsbeginsel. In dit geval is het voor de besluitvorming over de vraag of de regeling op basis van de Experimentenwet voor kiezers buiten Nederland definitief opgenomen kan worden in de Kieswet van belang tenminste nog één keer te experimenteren en dat experiment te evalueren. De Experimentenwet blijft tijdelijk; een eventuele regeling in de Kieswet moet plaatsvinden voor 1 januari 2021.

3. Gevolgen

Het onderhavige wetsvoorstel verlengt de werking van de Experimentenwet en brengt hierin geen inhoudelijke wijzigingen aan. Het wetsvoorstel brengt dan ook geen veranderingen teweeg in de administratieve lasten voor de burger.

4. Advies en consultatie

PM

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

dr. R.H.A. Plasterk